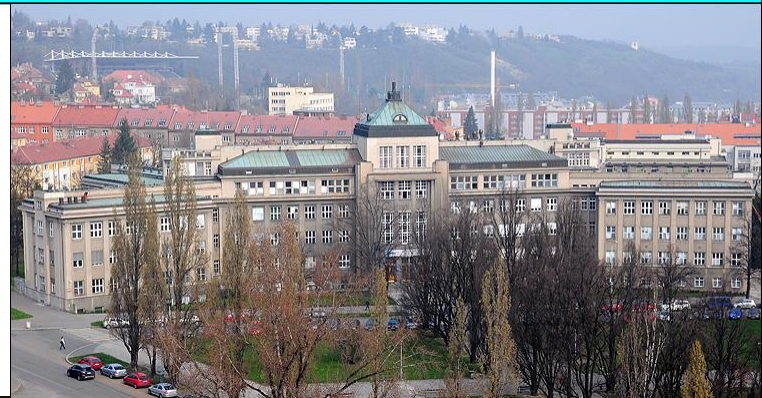

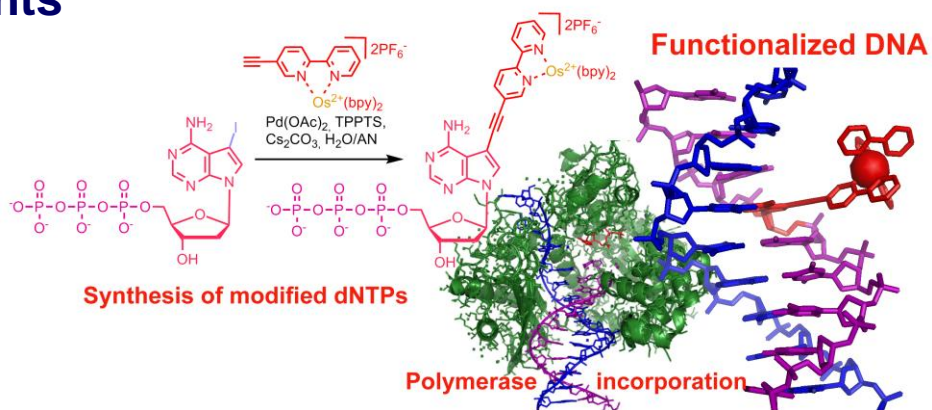
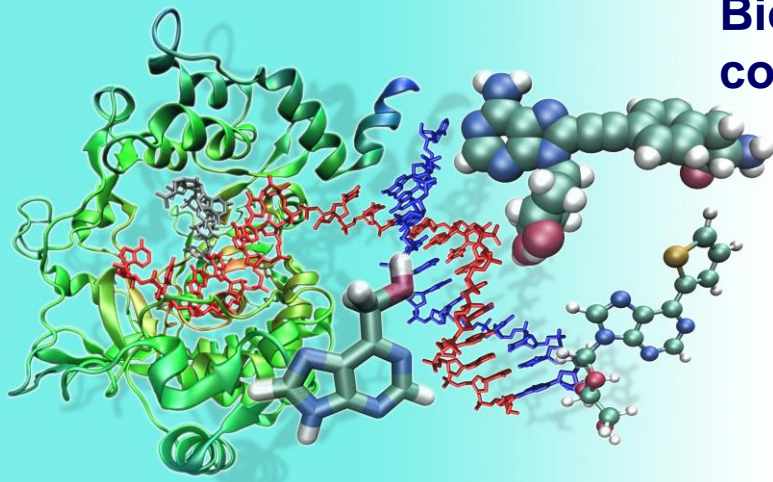
Organická chemie (c-biol)

Doc. Ing. Michal HOCEK, DSc.
Ústav organické chemie a biochemie AVČR, v.v.i.
Flemingovo nám. 2,
CZ-16610 Praha 6
e-mail: hocek@uochb.cas.cz
<http://www.uochb.cas.cz/~sbm/hocek>

Bioorganic and medicinal chemistry of nucleic acid components

Organická chemie (c-biol)

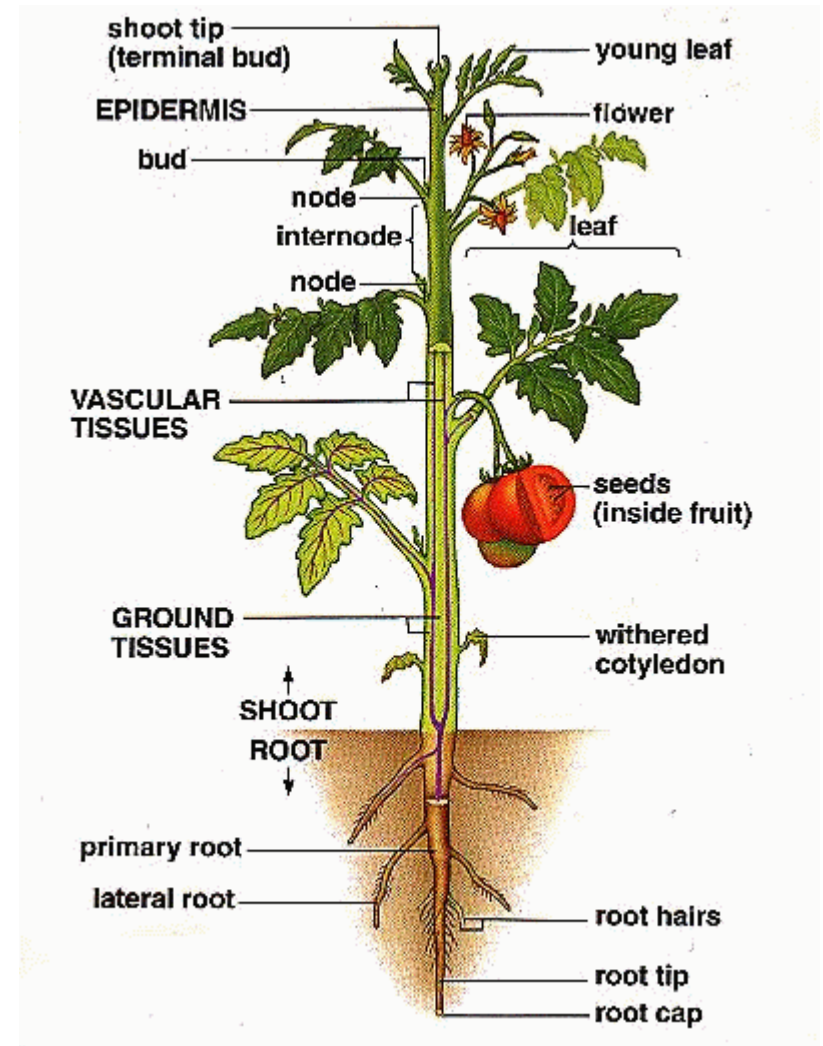
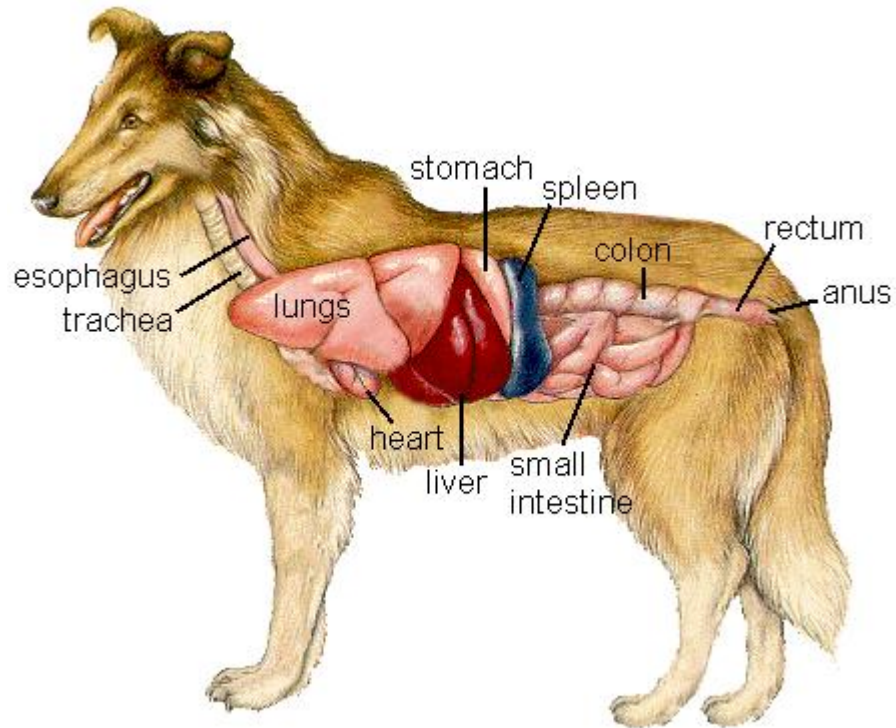
2/0 Zk

Zkouška písemná - min. 50%

Skripta – Prof. Katora – Organická chemie pro biology

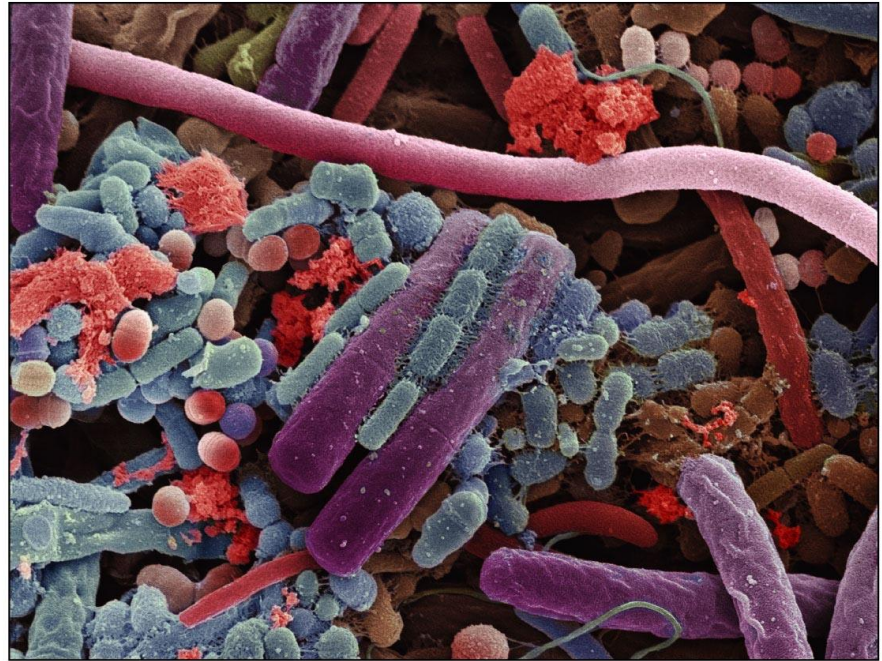
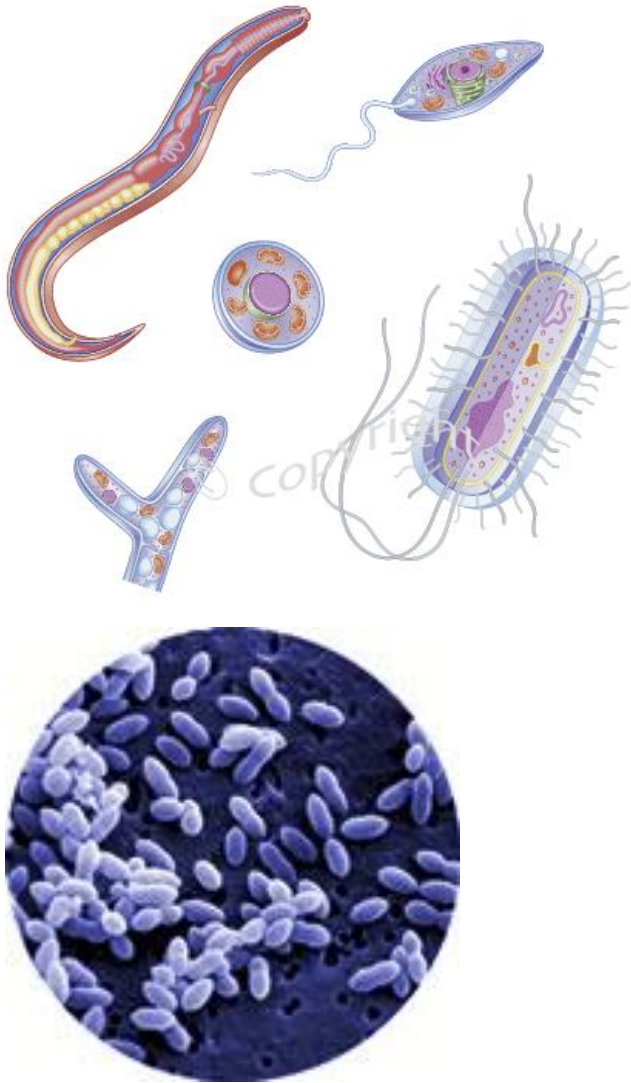
<http://www.uochb.cas.cz/~sbm/skripta.zip>

Makroskopická biologie (zoologie, botanika)

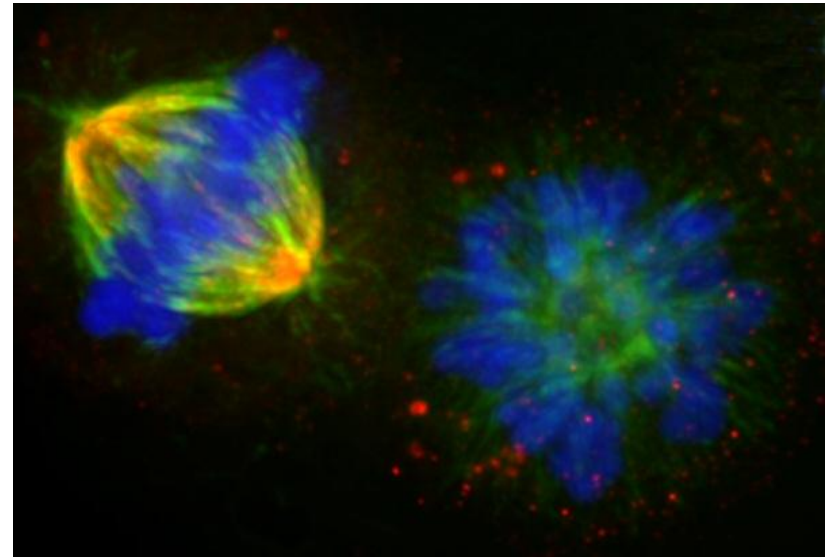
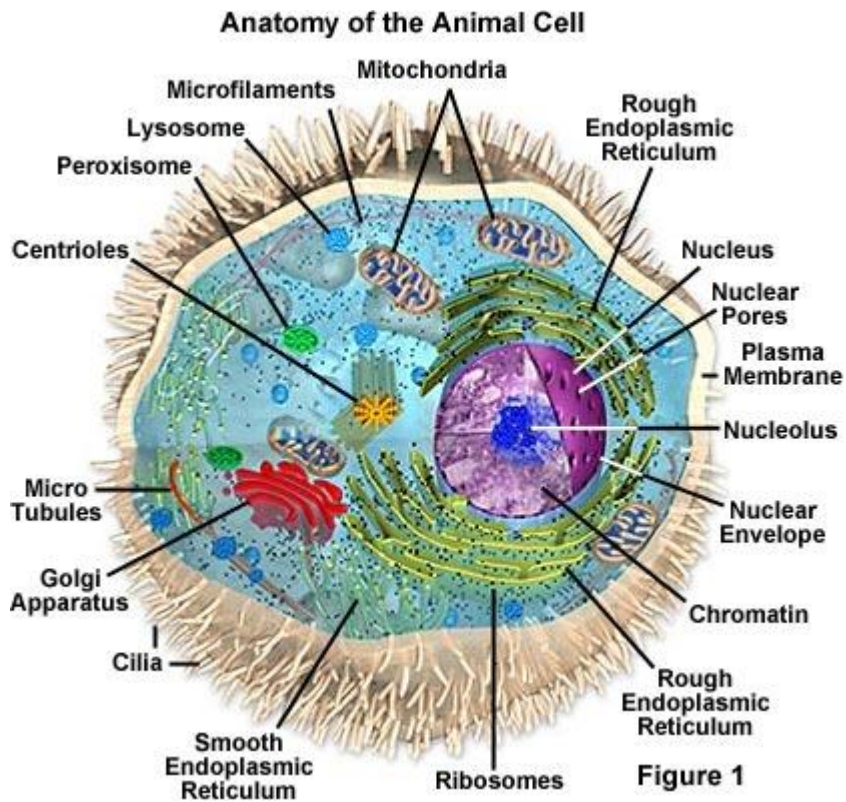
Mikrobiologie

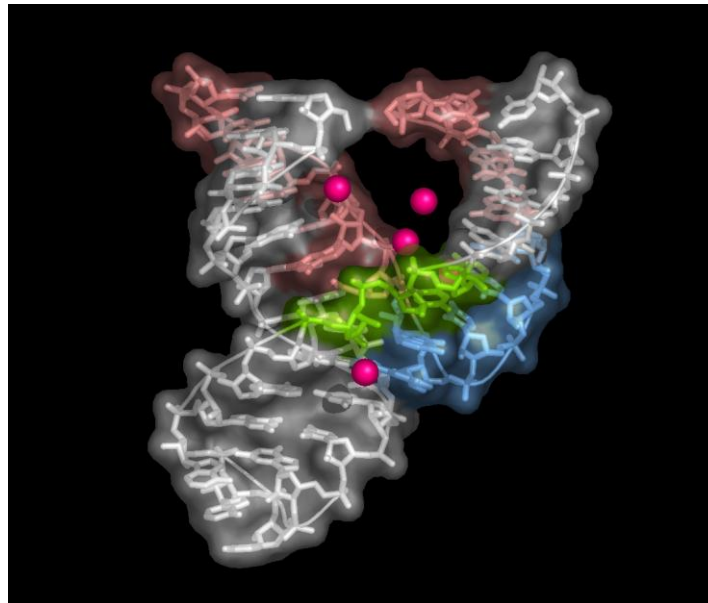
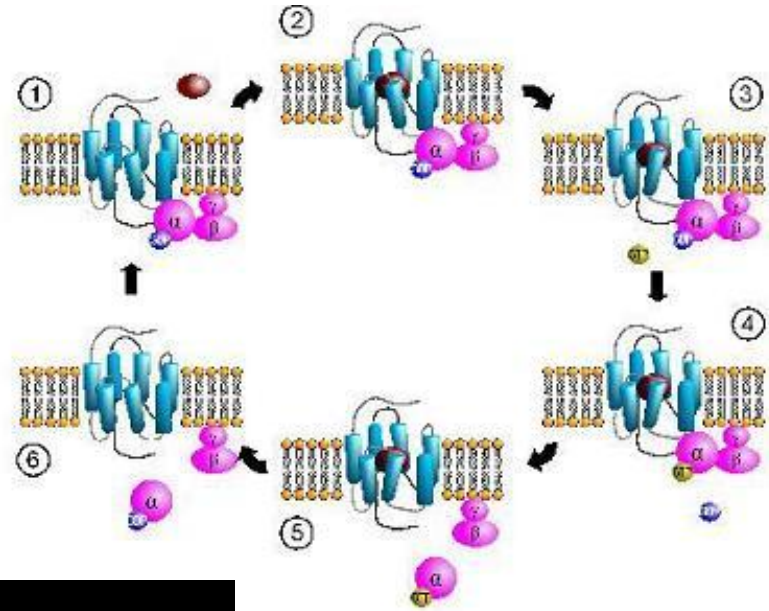
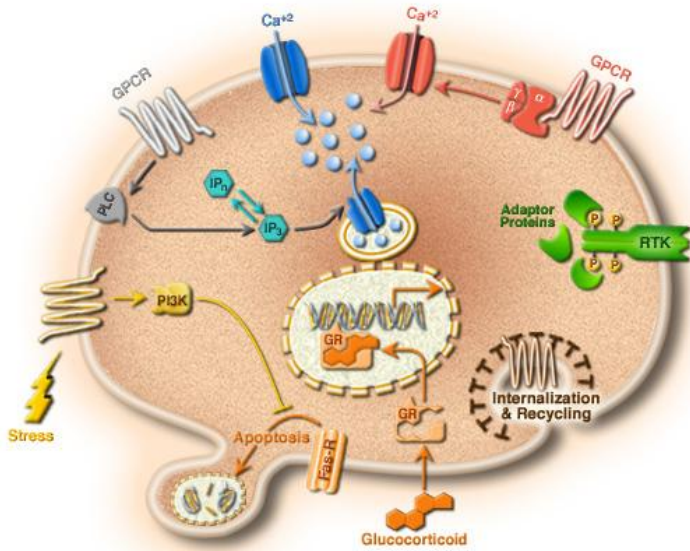
SEM | 2 μ m

Copyright © 2007 Pearson Education, Inc., publishing as Benjamin Cummings.

Buněčná biologie

Molekulární biologie

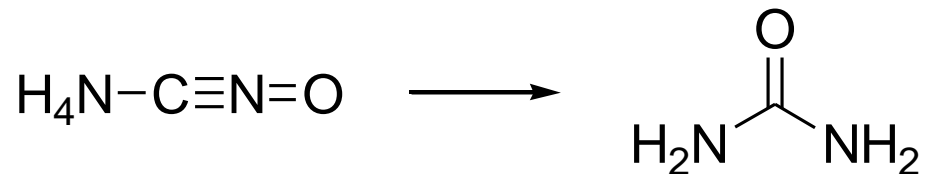

Co je organická chemie?

Uhlík (C), vodík (H), kyslík (O), dusík (N) a v menší míře síra (S), fosfor (P) a další prvky

Organická chemie je chemie uhlíkatých sloučenin

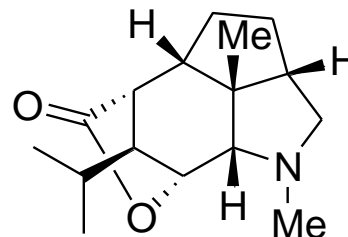
První transformaci anorganické sloučeniny na organickou: přesmyk kyanatu ammoného na močovinu (Wöhler 1828)

1. Úvod

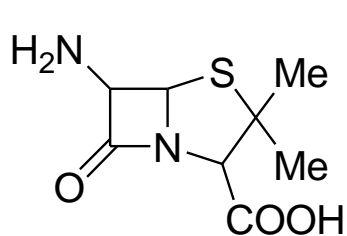
Hlavní část organické chemie je **organická syntéza**

i) Příprava sloučenin, které jsou omezen dostupné v přírodě nebo je lacinější je připravit uměle.

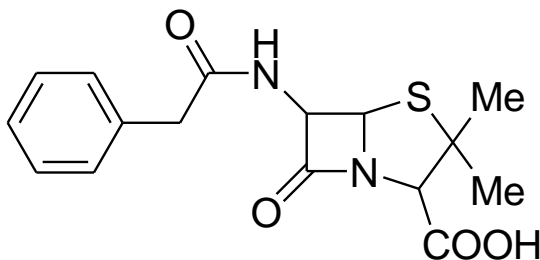

dendrobin

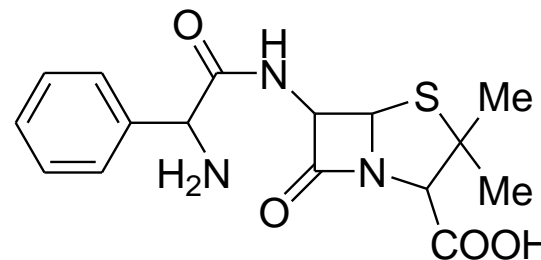
ii) Modifikace přírodních sloučenin, kterými se zlepšují jejich vlastnosti

penicilanová kyselina

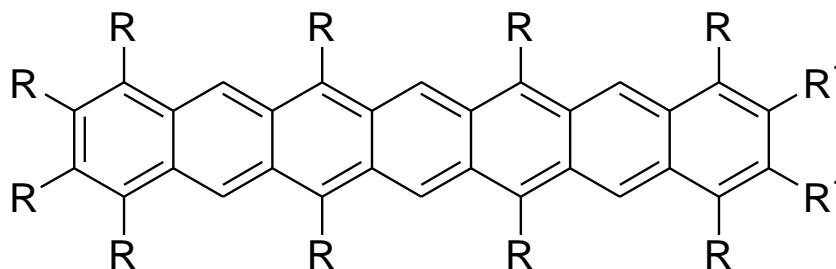

penicilin G

modifikovaný penicilin
ampicilin

iii) Příprava nových sloučenin, které mohou mít lepší vlastnosti než přírodní látky.

lineární polyaceny

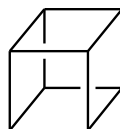
R = alkyl, R¹ = alkyl, COOR

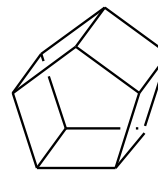
iv) Příprava sloučenin, které jsou důležité z teoretického hlediska (strukturní a vazebná teorie)

prizman

kuban

pentaprisman

Použitá Doporučená literatura:

1. Trnka, Klinotová, Katora, Sejbal: *Organická chemie pro posluchače nechemických oborů*, Karolinum.
2. Hart: *Organic Chemistry, A Short Course*
3. Pacák, J: *Stručné základy organické chemie*
4. Nickon, A.; Silversmith, E. P. *Organic Chemistry: The Name Game (Modern Coined Terms and Their Origin)*, Pergamon Press, 1987.

<http://portal.orgchem.cz/Members/katora/files>

Hnojiva a pesticidy

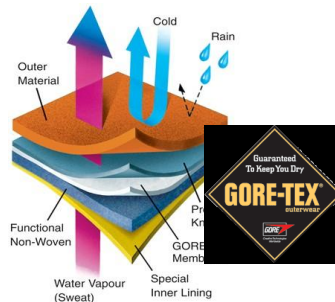
Plasty

Kosmetika

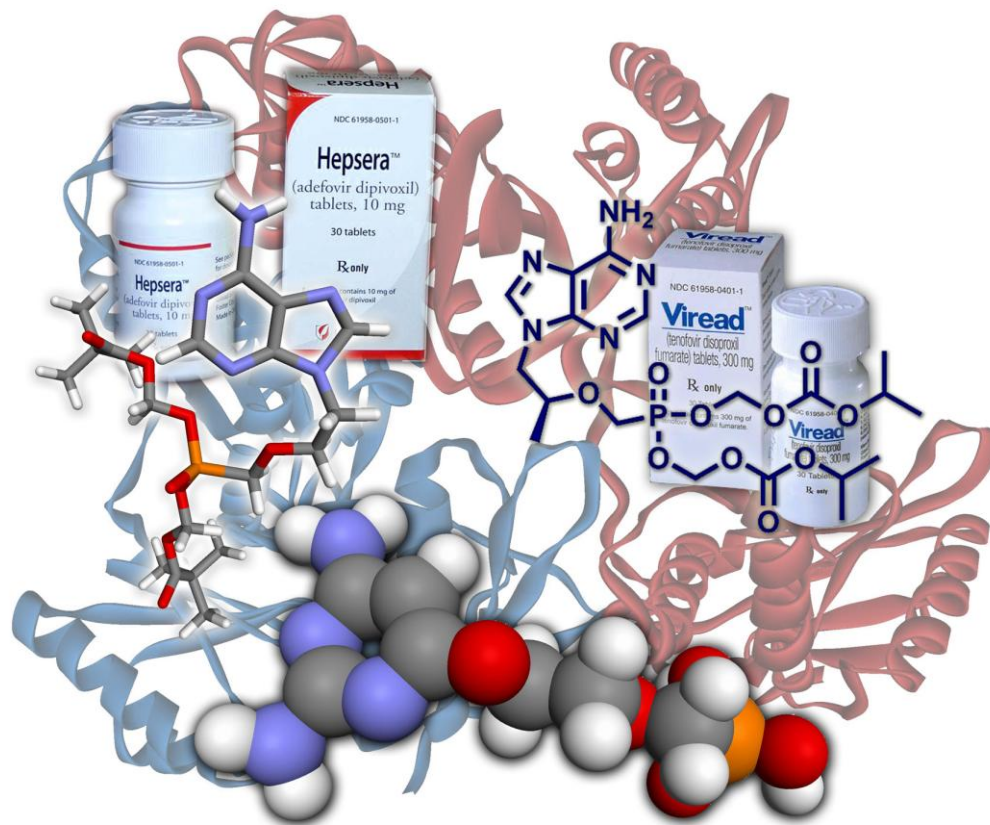

Nové materiály

Léčiva

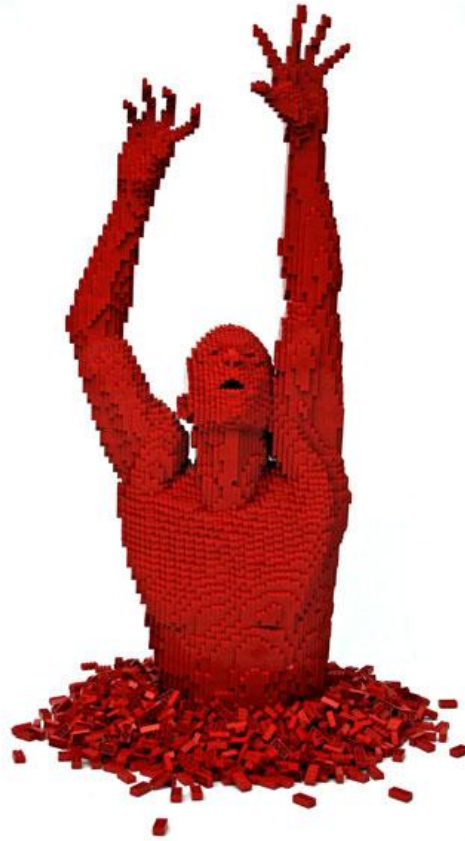

Prof. RNDr. Antonín Holý, DrSc., Dr.h.c.

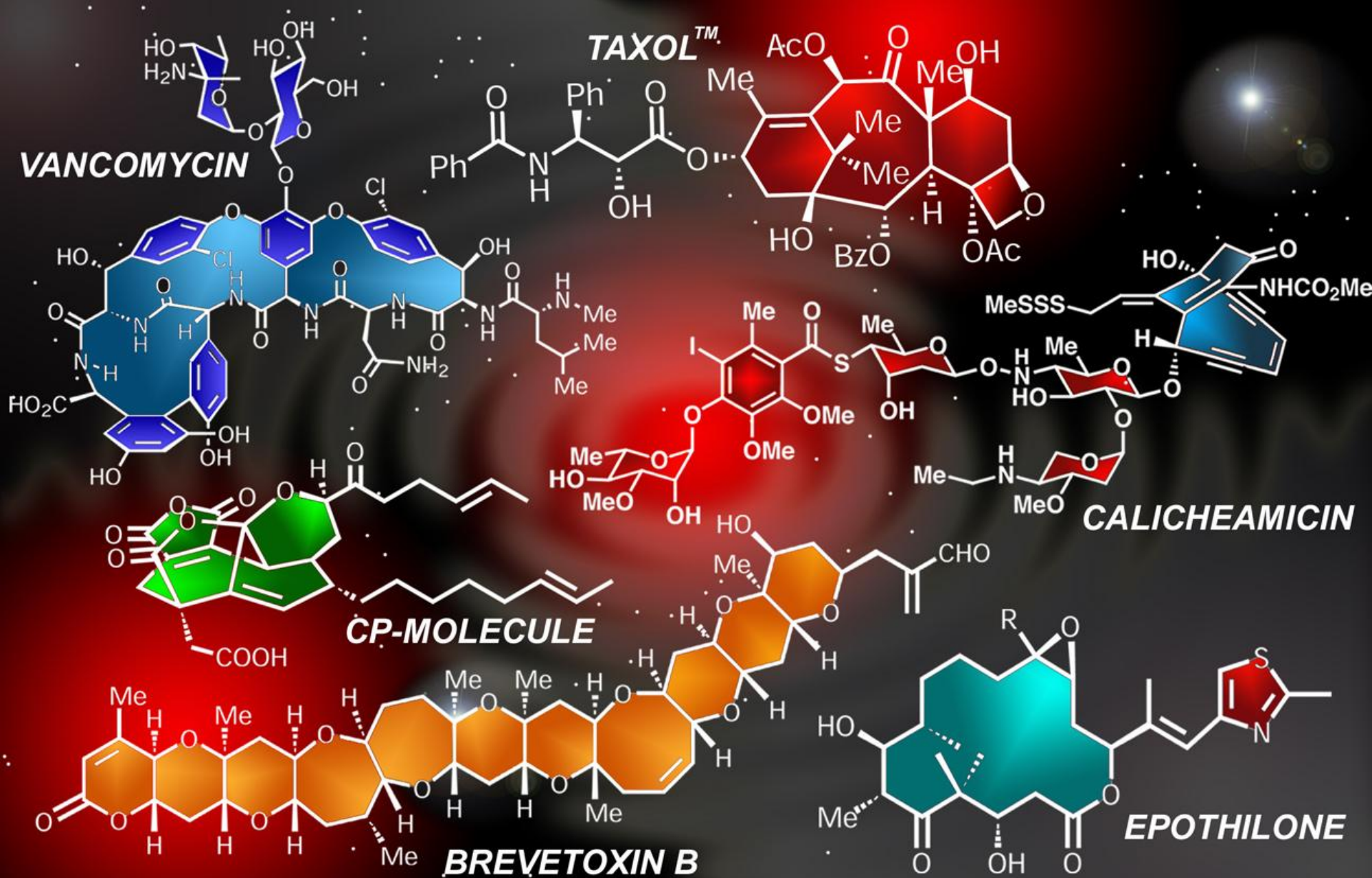

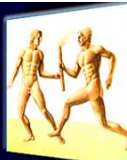

Totální syntézy přírodních látek

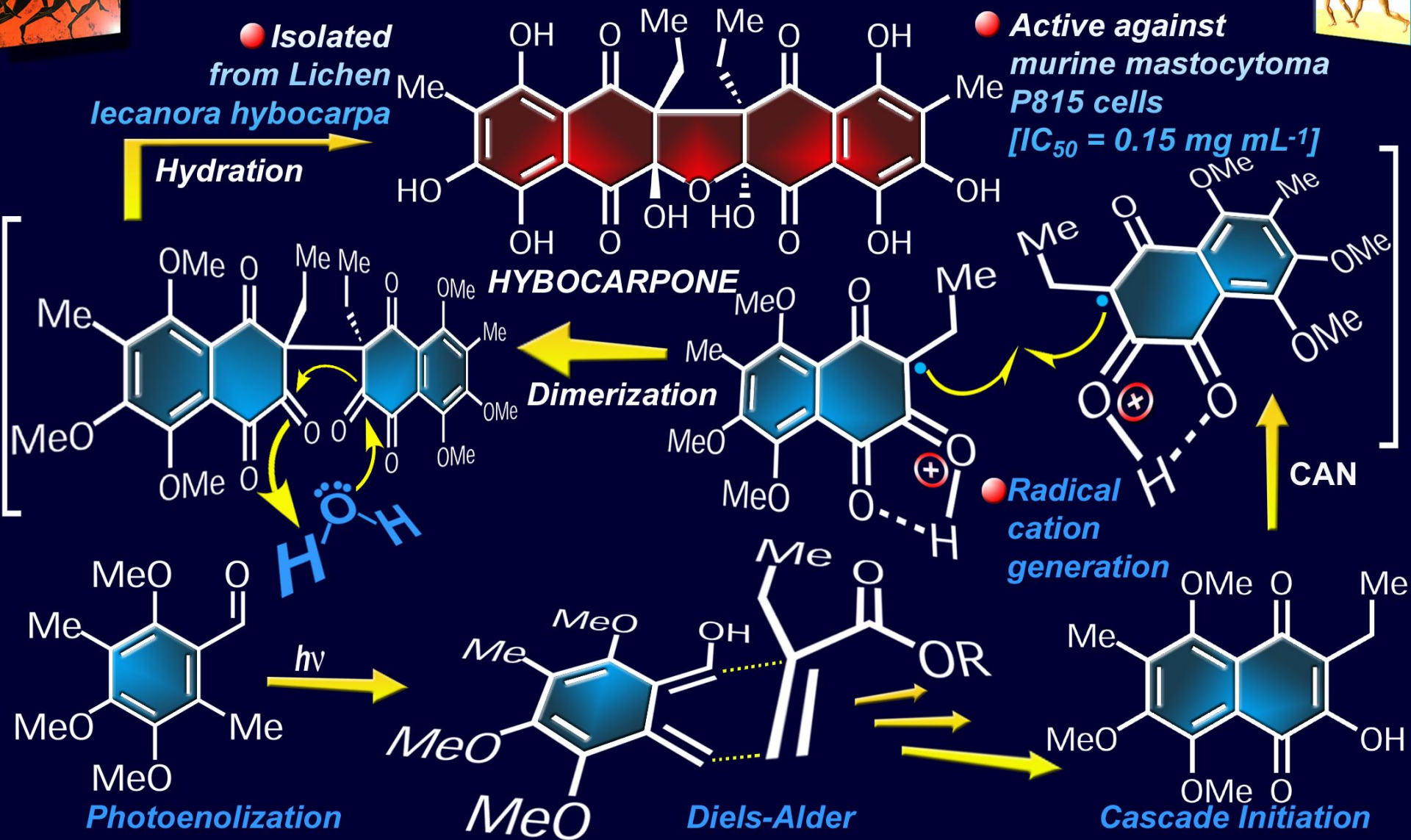

TOTAL SYNTHESIS OF HYBOCARPONE [2001]

● Isolated from Lichen *lecanora hybocarpa*

● Active against murine mastocytoma P815 cells
[IC₅₀ = 0.15 mg mL⁻¹]

2. Vazba

2.1. Atomové jádro a elektronová konfigurace

Základní stavební jednotkou veškeré hmoty jsou atomy.
Tři elementárních částic: protonů, neutronů a elektronů.
Jádra atomů je tvořeno protony a neutrony.

Atomové číslo prvku je definováno počtem protonů nacházejících se v jádře.
Atomová váha atomu se rovná součtu hmotností protonů a neutronů v jádře.
Elektrony se nepočítají, protože jejich hmotnost je 1830× menší.

Tabulka 1.1. Počet orbitalů a elektronů v prvních třech slupkách.

Číslo slupky	Druh orbitalu			Počet elektronů ve slupce
	<i>s</i>	<i>p</i>	<i>d</i>	
1	1	0	0	2
2	1	3	0	8
3	1	3	5	18

Tabulka 1.2. Elektronové konfigurace prvních 18 prvků.

Atomové číslo	Prvek	Počet elektronu v každém orbitalu					Konfigurace
		1s	2s	2p	3s	3p	
1	H	1					$1s^1$
2	He	2					$1s^2$
3	Li	2	1				$1s^2 2s^1$
4	Be	2	2				$1s^2 2s^2$
5	B	2	2	1			$1s^2 2s^2 2p^1$
6	C	2	2	2			$1s^2 2s^2 2p^2$
7	N	2	2	3			$1s^2 2s^2 2p^3$
8	O	2	2	4			$1s^2 2s^2 2p^4$
9	F	2	2	5			$1s^2 2s^2 2p^5$
10	Ne	2	2	6			$1s^2 2s^2 2p^6$
11	Na	2	2	6	1		$1s^2 2s^2 2p^6 3s^1$
12	Mg	2	2	6	2		$1s^2 2s^2 2p^6 3s^2$
13	Al	2	2	6	2	1	$1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^1$
14	Si	2	2	6	2	2	$1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^2$
15	P	2	2	6	2	3	$1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^3$
16	S	2	2	6	2	4	$1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^4$
17	Cl	2	2	6	2	5	$1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^5$
18	Ar	2	2	6	2	6	$1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6$

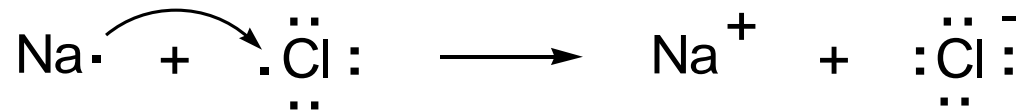
Tabulka 1.3. Valenční elektrony prvních 18 prvků

Skupina							
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
H·							He:
Li·	Be· ·	B· ·	C· ·	N· ·	O· ·	F· ·	Ne: ·
Na·	Mg· ·	Al· ·	Si· ·	P· ·	S· ·	Cl· ·	Ar: ·

2.2. Iontová a kovalentní vazba

Obecná teorie chemické vazby byla navržena G. N. Lewisem v roce 1916.

Iontová vazba: Iontová vazba se tvoří přenosem jednoho nebo více valenčních elektronů z jednoho atomu na druhý.

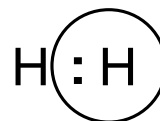
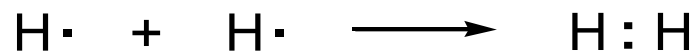

Atomy, které mají sklon odevzdávat elektrony (např. sodík) se nazývají **elektropozitivní atomy**.

Atomy, které mají sklon přijímat elektrony (např. chlor) se nazývají **elektronegativní atomy**

Z obecného hlediska vznikají iontové sloučeniny reakcí silně elektropozitivních atomů se silně elektronegativními atomy.

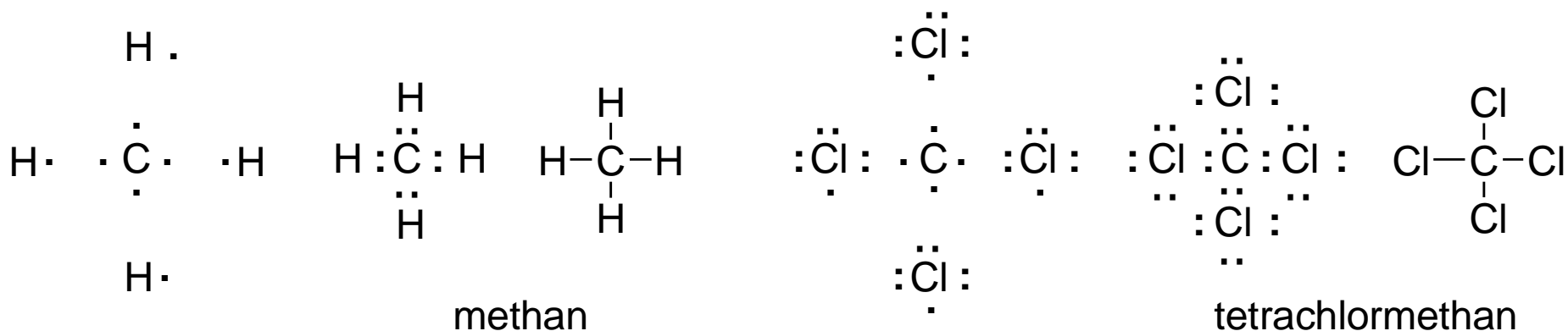
Kovalentní vazba: Kovalentní vazba tak vzniká vzájemným sdílením jednoho nebo více elektronových párů mezi atomy.

Rozštěpení 1 molu molekul vodíku vyžaduje 435 kJ tepla.

V případě molekuly vodíku je délka vazby, tj. průměrná vzdálenost mezi dvěma jádry vodíku, **0.74 Å**.

2.3. Uhlík a kovalentní vazba

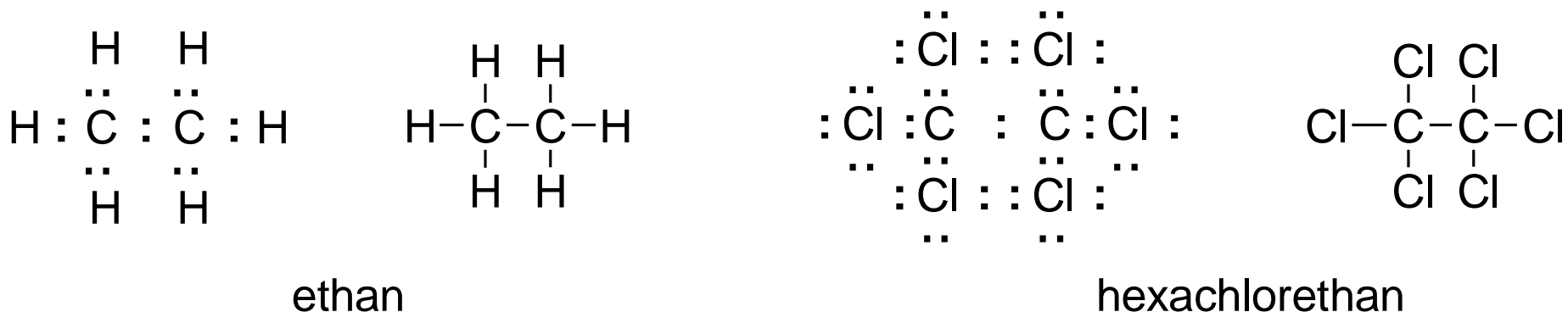

Sdílením elektronových párů dojde k zaplnění valenčních slupek jednotlivých atomů. V obou příkladech má atom uhlíku okolo sebe osm elektronů (konfigurace Ne). V methanu dojde u atomů vodíku k zaplnění první slupky dvěma elektrony (konfigurace He).

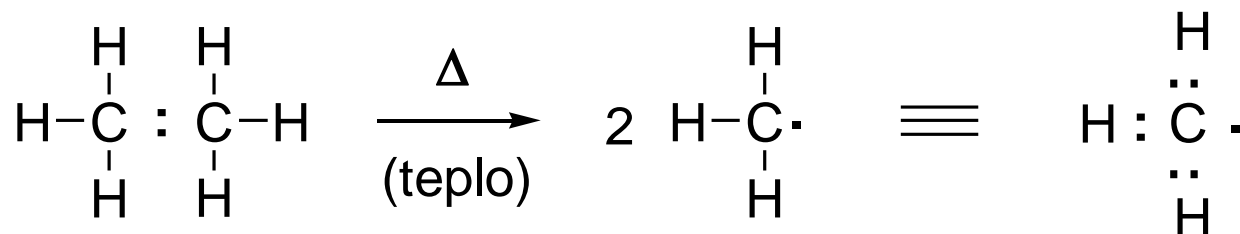
V tetrachlormethanu zase atomy chloru zaplní svoji třetí elektronovou slupku na osm elektronů (konfigurace Ar). Takto dojde k zaplnění valenčních slupek a sloučeniny jsou stabilní.

2.4. Jednoduchá vazba uhlík-uhlík

Molekulový nebo atomový fragment s lichým počtem elektronů se nazývá **radikál**.

Celkové množství energie nutné k rozštěpení C-C vazby ethanu je **368 kJ/mol**.
 Vazba uhlík-uhlík v ethanu je delší (**1.54 Å**) než vazba vodík-vodík v molekule vodíku (**0.74 Å**) a proto také o něco slabší.
 Energie vazby uhlík-vodík je **413 kJ/mol** a délka je **1.09 Å**.

Štěpení vazeb uhlík-uhlík teplem je prvním krokem při „krakování“ ropy, což je důležitý proces ve výrobě benzínu.

Tabulka disociačních energií jednoduchých vazeb [kJ.mol⁻¹]

	H	C	N	O	S	F	Cl	Br	I
H	435	413	391	463	347	570	431	366	299
C		346	309	257	272	444	339	284	213
N			163			272	201		
O				166		184	217	201	
S					226	297	255	222	
F						153	255	255	
Cl							243	218	214
Br								193	180
I									151

Disociační energie násobných vazeb [kJ.mol⁻¹]

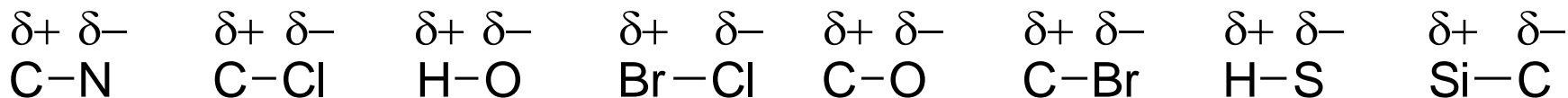
C-C	346	C-N	309	N-N	163
C=C	610	C=N	615	N=N	914
C≡C	837	C≡N	887	N≡N	914

C-O	257	C-S	272	O-O	166
C=O	737	C=S	535	O=O	498

2.5. Polární kovalentní vazba – induktivní efekt

U kovalentní vazby mezi rozdílnými atomy, nebude elektronový pár oběma atomy sdílen stejně. Jeden atom bude přitahovat elektrony více a jeden méně, dojde k tvorbě tzv. parciálního náboje na jednotlivých atomech.

Vzniká **polární kovalentní vazba**.

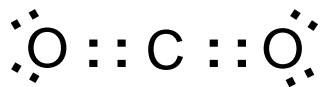
Posun valenčních elektronů označujeme u polárních kovalentních vazeb jako **induktivní efekt**.

Atomy nebo funkční skupiny, které přitahují elektrony silněji než vodík vykazují **-I efekt**.

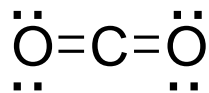
Atomy nebo funkční skupiny, které přitahují elektrony slaběji než vodík vykazují **+I efekt**.

	Group																		
Period	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
1	<u>H</u> 2.1																		<u>He</u> 0
2	<u>Li</u> 0.98	<u>Be</u> 1.57											<u>B</u> 2.04	<u>C</u> 2.55	<u>N</u> 3.04	<u>O</u> 3.44	<u>F</u> 3.98		<u>Ne</u> 0
3	<u>Na</u> 0.93	<u>Mg</u> 1.31											<u>Al</u> 1.61	<u>Si</u> 1.9	<u>P</u> 2.19	<u>S</u> 2.58	<u>Cl</u> 3.16		<u>Ar</u> 0
4	<u>K</u> 0.82	<u>Ca</u> 1	<u>Sc</u> 1.36	<u>Ti</u> 1.54	<u>V</u> 1.63	<u>Cr</u> 1.66	<u>Mn</u> 1.55	<u>Fe</u> 1.83	<u>Co</u> 1.88	<u>Ni</u> 1.91	<u>Cu</u> 1.9	<u>Zn</u> 1.65	<u>Ga</u> 1.81	<u>Ge</u> 2.01	<u>As</u> 2.18	<u>Se</u> 2.55	<u>Br</u> 2.96		<u>Kr</u> 0
5	<u>Rb</u> 0.82	<u>Sr</u> 0.95	<u>Y</u> 1.22	<u>Zr</u> 1.33	<u>Nb</u> 1.6	<u>Mo</u> 2.16	<u>Tc</u> 1.9	<u>Ru</u> 2.2	<u>Rh</u> 2.28	<u>Pd</u> 2.2	<u>Ag</u> 1.93	<u>Cd</u> 1.69	<u>In</u> 1.78	<u>Sn</u> 1.96	<u>Sb</u> 2.05	<u>Te</u> 2.1	<u>I</u> 2.66		<u>Xe</u> 2.6
6	<u>Cs</u> 0.79	<u>Ba</u> 0.89	<u>La</u> 1.1	<u>Hf</u> 1.3	<u>Ta</u> 1.5	<u>W</u> 2.36	<u>Re</u> 1.9	<u>Os</u> 2.2	<u>Ir</u> 2.2	<u>Pt</u> 2.28	<u>Au</u> 2.54	<u>Hg</u> 2	<u>Tl</u> 2.04	<u>Pb</u> 2.33	<u>Bi</u> 2.02	<u>Po</u> 2	<u>At</u> 2.2		<u>Rn</u> 0
7	<u>Fr</u> 0.7	<u>Ra</u> 0.89	<u>Ac</u> 1.1	<u>Rf</u>	<u>Db</u>	<u>Sg</u>	<u>Bh</u>	<u>Hs</u>	<u>Mt</u>	<u>Uun</u>	<u>Uuu</u>	<u>Uub</u>							
	Lanthanides				<u>Ce</u> 1.12	<u>Pr</u> 1.13	<u>Nd</u> 1.14	<u>Pm</u> 1.13	<u>Sm</u> 1.17	<u>Eu</u> 1.2	<u>Gd</u> 1.2	<u>Tb</u> 1.1	<u>Dy</u> 1.22	<u>Ho</u> 1.23	<u>Er</u> 1.24	<u>Tm</u> 1.25	<u>Yb</u> 1.1		<u>Lu</u> 1.27
	Actinides				<u>Th</u> 1.3	<u>Pa</u> 1.5	<u>U</u> 1.38	<u>Np</u> 1.36	<u>Pu</u> 1.28	<u>Am</u> 1.3	<u>Cm</u> 1.3	<u>Bk</u> 1.3	<u>Cf</u> 1.3	<u>Es</u> 1.3	<u>Fm</u> 1.3	<u>Md</u> 1.3	<u>No</u> 1.3		<u>Lr</u>

2.6. Násobné kovalentní vazby

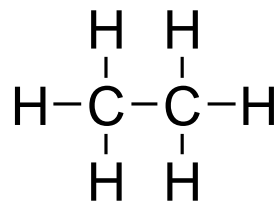
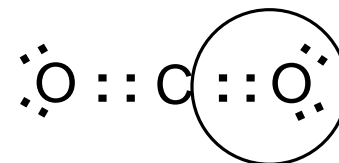
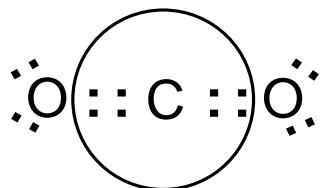
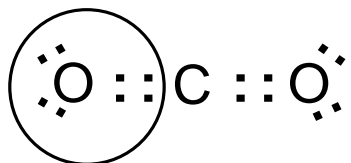
A

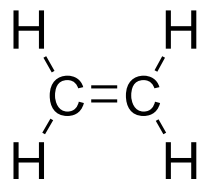
B

C

ethan

ethen

ethyn

2.7. Valence neboli mocenství

Slovo valence pochází z latinského slova *valentia*, znamenající sílu a schopnost, a vyjadřuje vazebnou sílu prvku.

Valence nebo-li mocenství prvku je jednoduše počtem vazeb, které může daný prvek vytvořit.

Tabulka 2.4. Mocenství některých prvků.

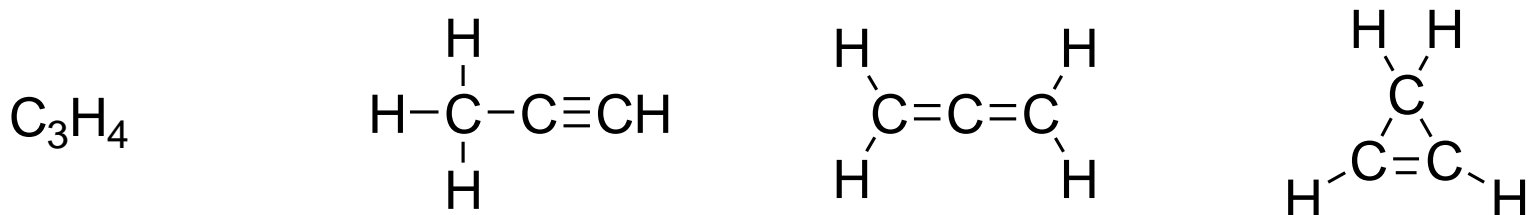

Prvek	H·	· $\overset{\cdot}{\text{C}}$ ·	· $\overset{\cdot}{\text{N}}$ ·	· $\overset{\cdot\cdot}{\text{O}}$ ·	· $\overset{\cdot\cdot}{\text{F}}$ ·	· $\overset{\cdot\cdot}{\text{Cl}}$ ·
Mocenství	1	4	3	2	1	1

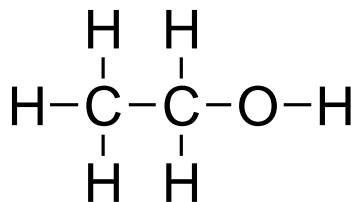

2.8. Izomerie

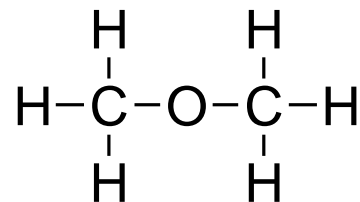
Strukturní (konstituční) izomery jsou sloučeniny, které mají stejný molekulární vzorec, ale liší strukturním vzorcem

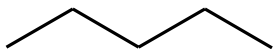
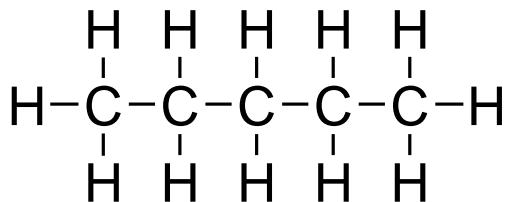
Mějme dvě různé sloučeniny s molekulárním vzorcem $\text{C}_2\text{H}_6\text{O}$. Jedna z těchto látek je bezbarvá kapalina s teplotou varu $78,5\text{ }^\circ\text{C}$, kdežto druhá za běžných podmínek je bezbarvý plyn s teplotou varu $-23,6\text{ }^\circ\text{C}$.

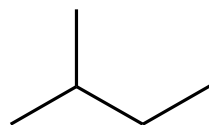
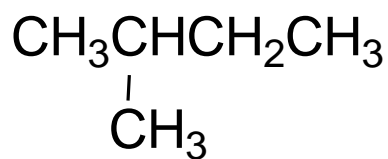
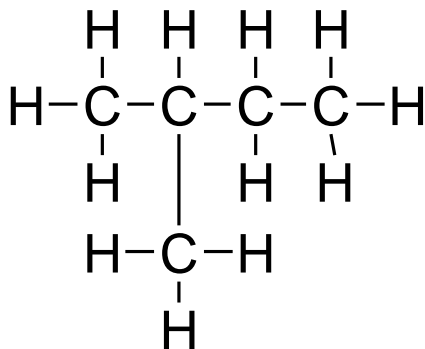
ethanol, t.v. $78,5\text{ }^\circ\text{C}$

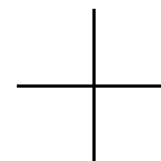
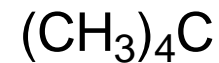
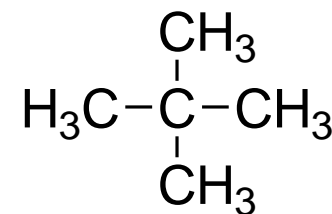
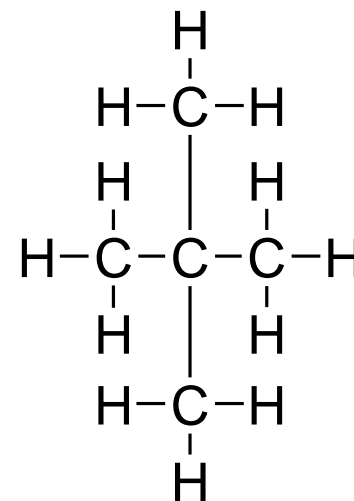
dimethylether, $-23,6\text{ }^\circ\text{C}$

n-pentane
t.v. 36 °C

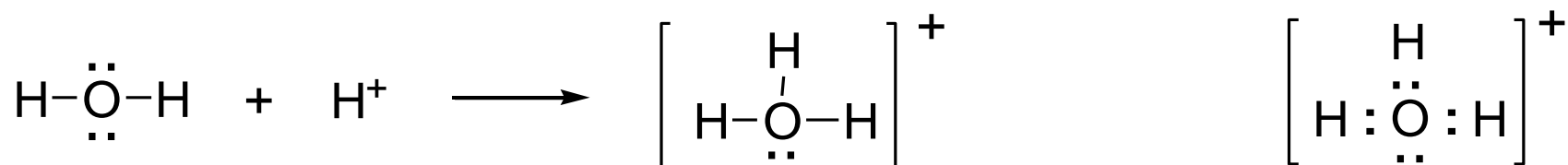

2-methylbutan
t.v. 28 °C

2,2-dimethylpropan
t.v. 10 °C

2.9. Formální náboj

$$\text{Formální náboj} = A - (B + C)$$

Pro vodíkový atom

Počet valenčních elektronů (A)

1

Počet nesdílených elektronů (B)

0

Poloviční počet sdílených atomů (C)

1

Formální náboj

$$1 - (0 + 1) = 0$$

Pro kyslíkový atom

Počet valenčních elektronů (A)

6

Počet nesdílených elektronů (B)

2

Poloviční počet sdílených atomů (C)

3

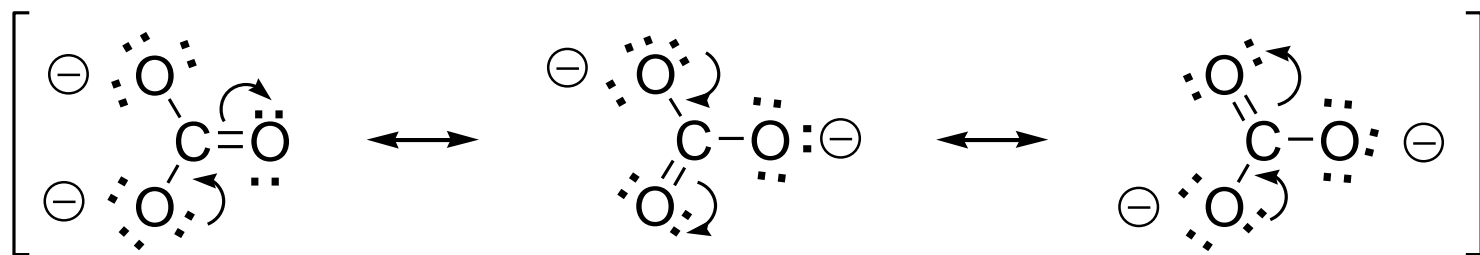
Formální náboj

$$6 - (2 + 3) = +1$$

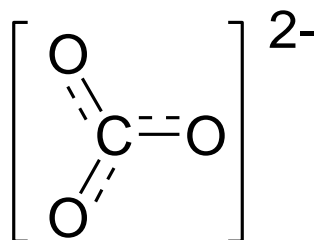

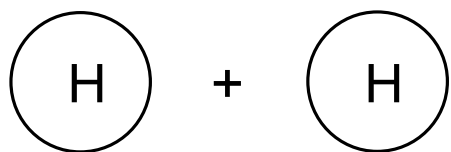
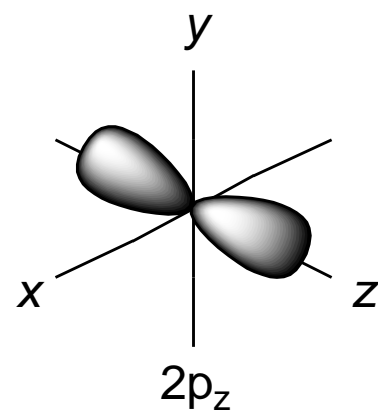
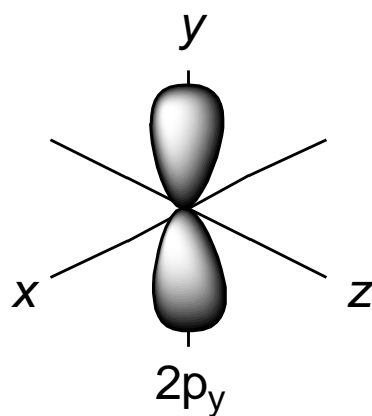
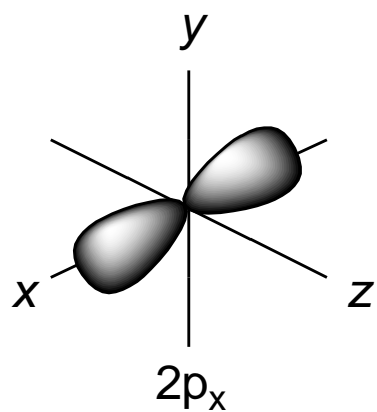
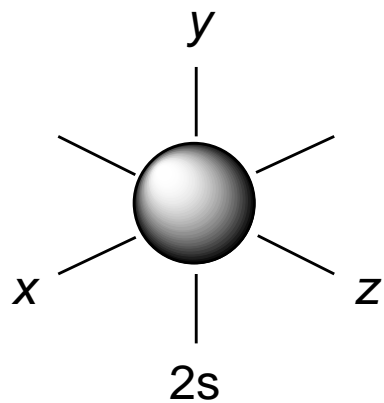

Fyzikální měření ukazuje, že vlastně žádná z uvedených struktur plně neodpovídá skutečné struktuře uhličitanového anionu. Bylo experimentálně nalezeno, že všechny délky vazeb uhlík-kyslík jsou stejně dlouhé: 1.31 Å. Tato hodnota je mezi délkou normální dvojně vazby kyslík-uhlík (1.20 Å) a délkou jednoduché vazby (1.41 Å).

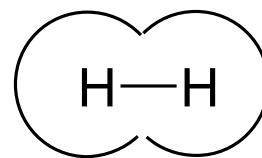
Rezonance se objevuje všude, kde je možné nakreslit dvě nebo více struktur pro molekulu s různým uspořádáním elektronů, ale se stejným uspořádáním atomů.

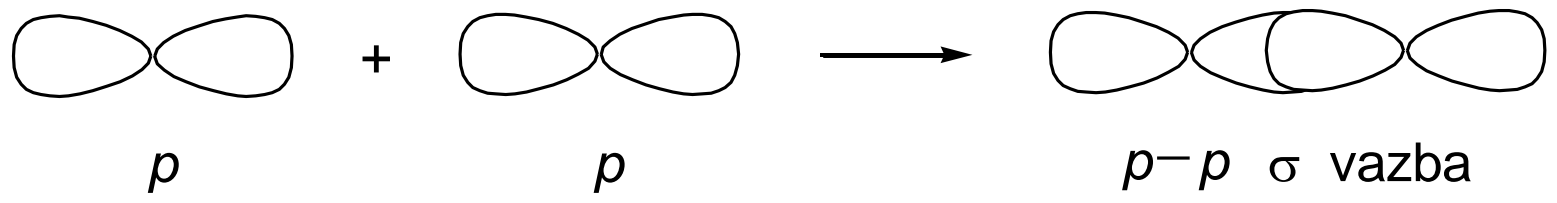
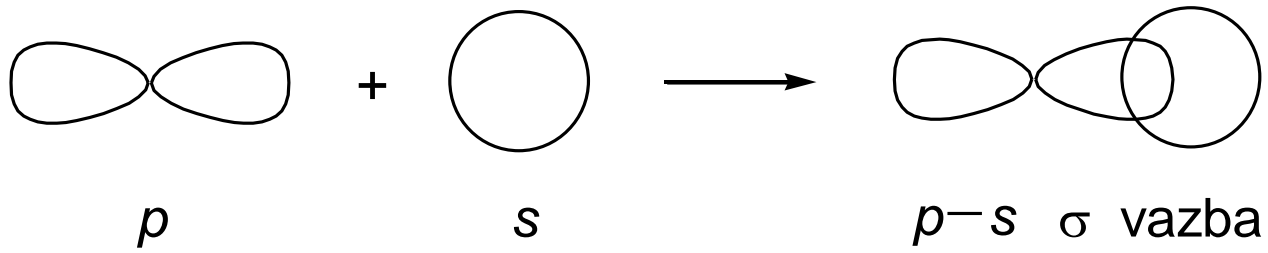
2.11. Orbitalová reprezentace vazby. Sigma (s) vazba

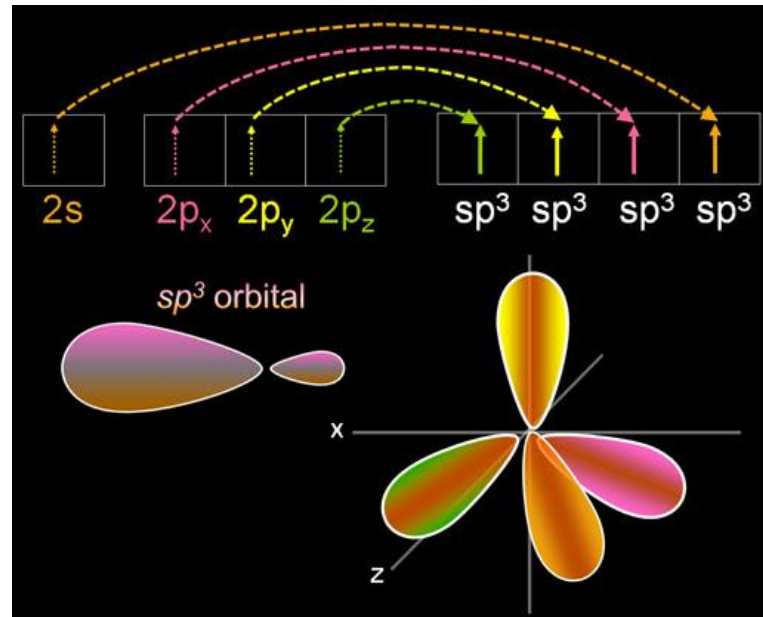
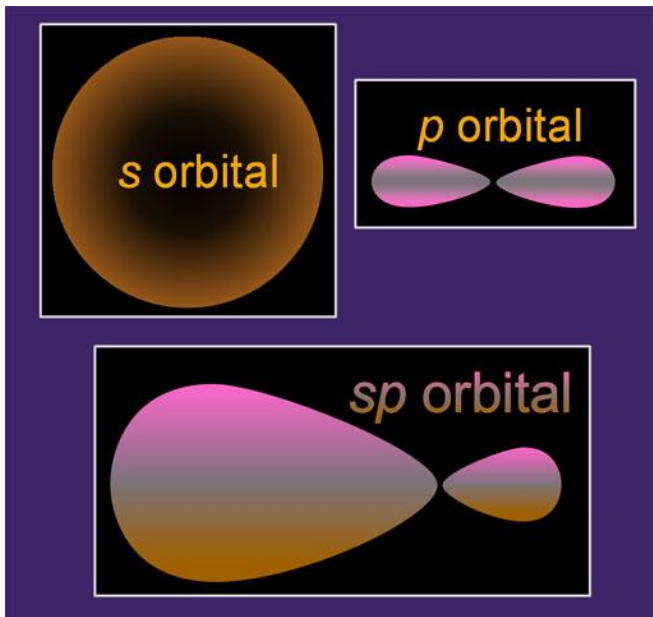
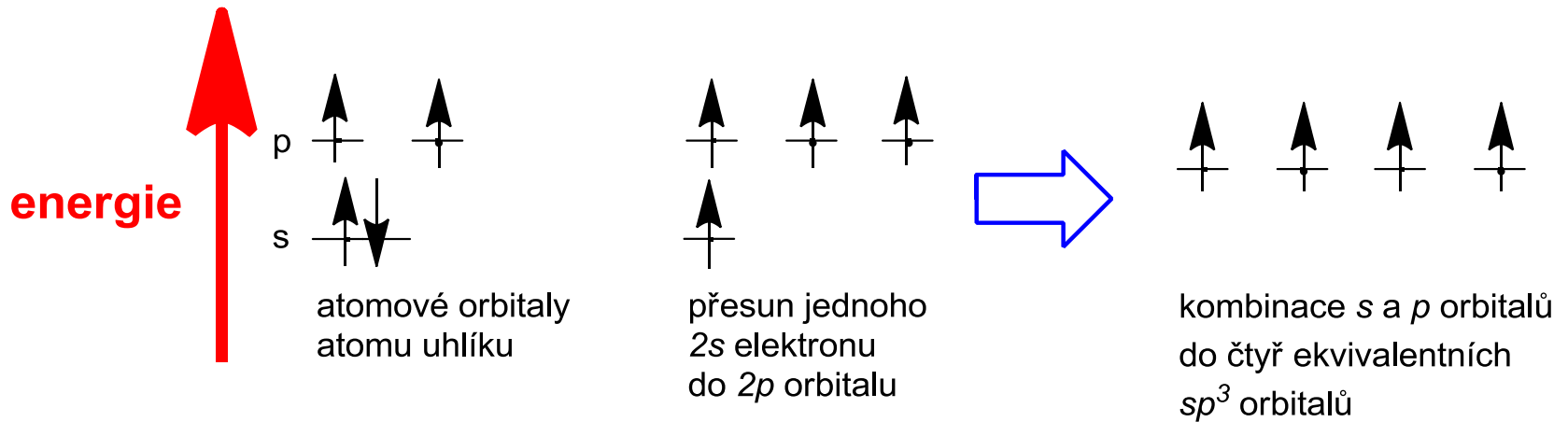
1s atomové orbitaly

molekulový orbital

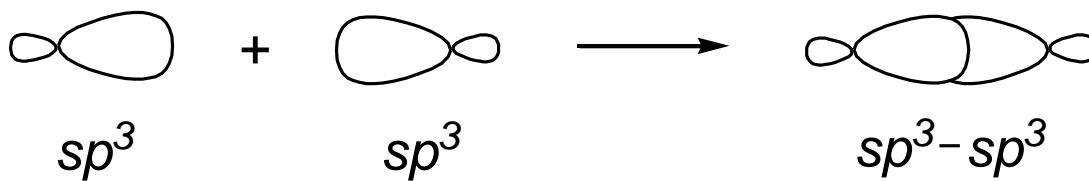
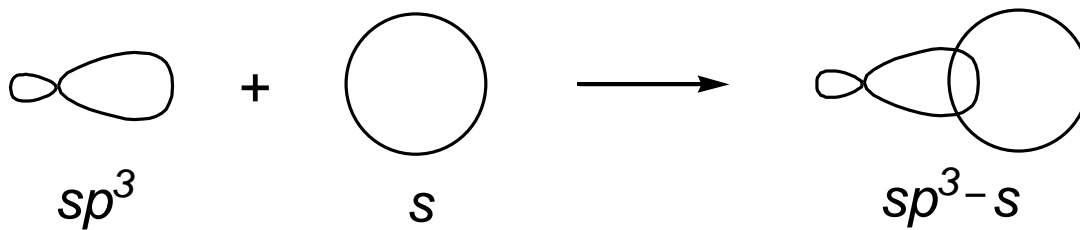
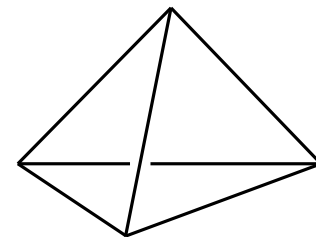
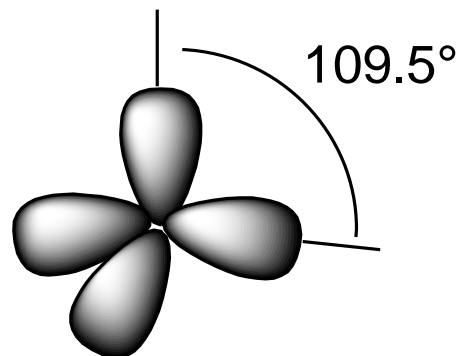
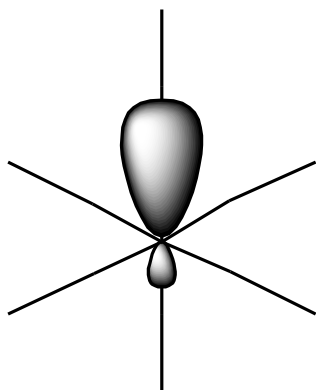

2.12. Elektronová konfigurace uhlíkového atomu

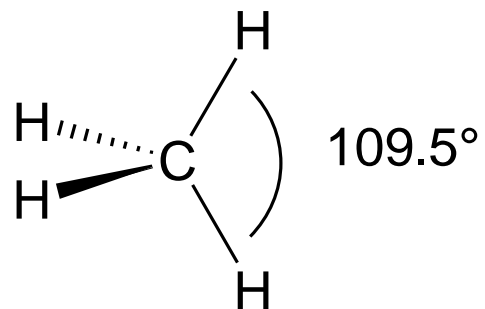
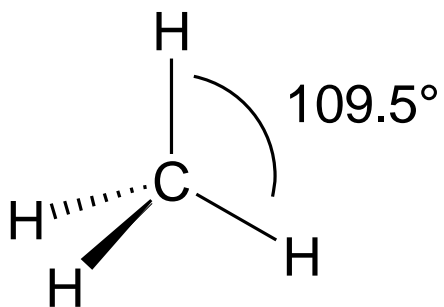
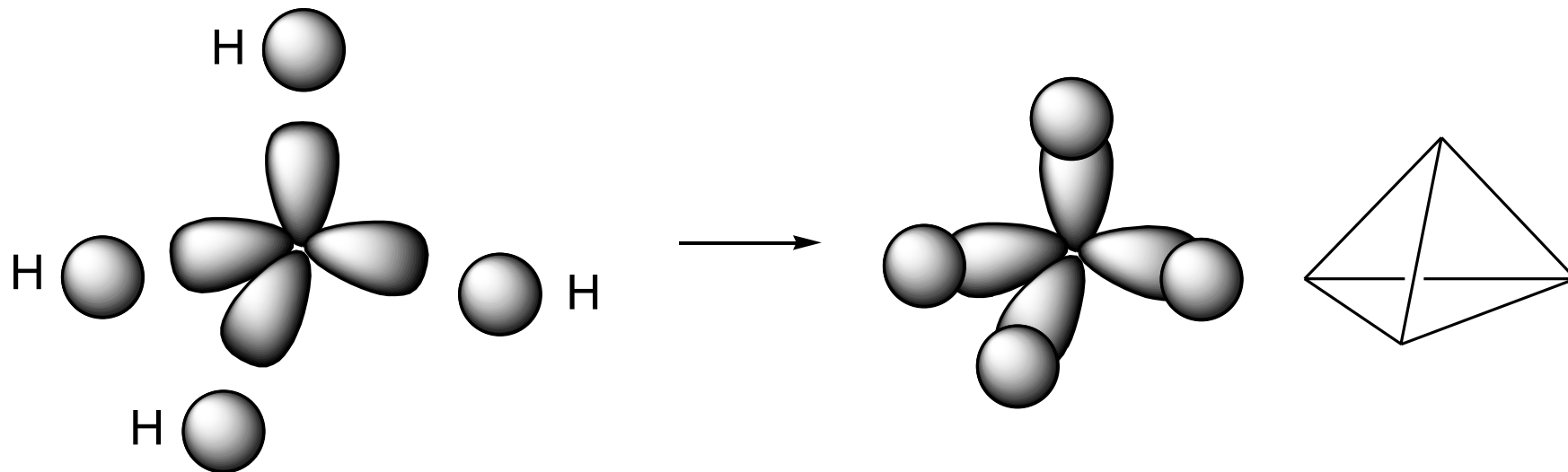

sp^3 orbital

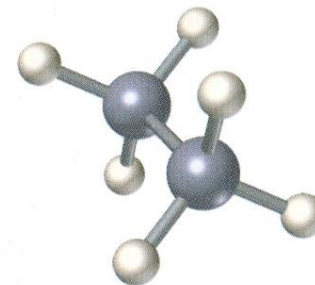
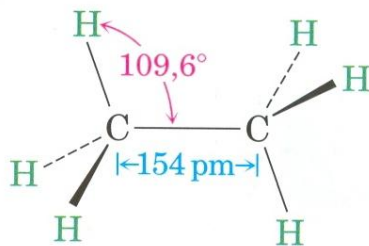
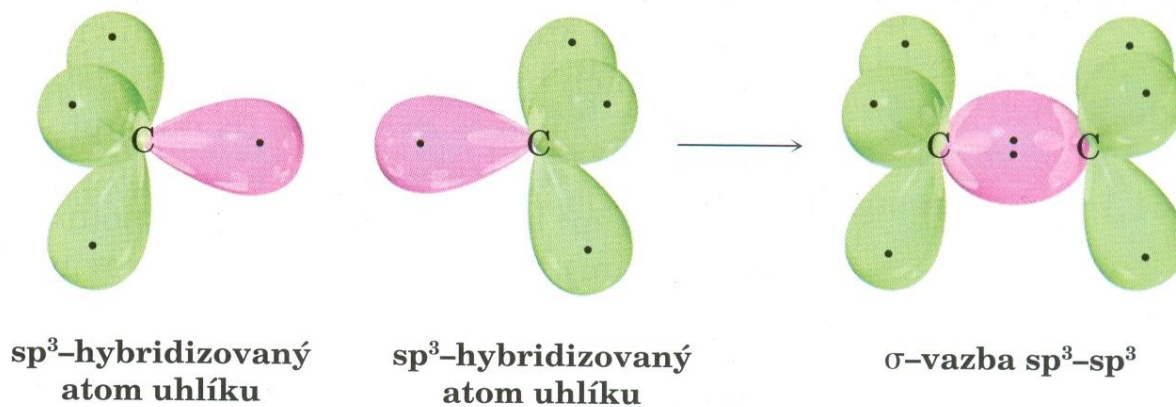

2.13. Tetraedický uhlík

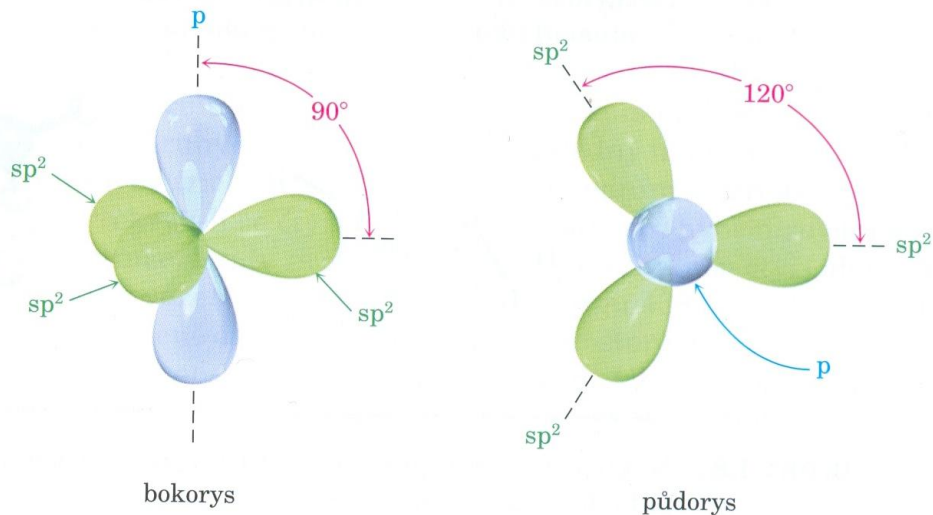
Hybridizace sp^3 – jednoduchá vazba

OBR. 1.12 Struktura ethanu. Vazba uhlík–uhlík vzniká σ -překryvem dvou hybridních orbitalů sp^3 atomů uhlíku (pro zjednodušení nejsou menší laloky orbitalů sp^3 zakresleny).

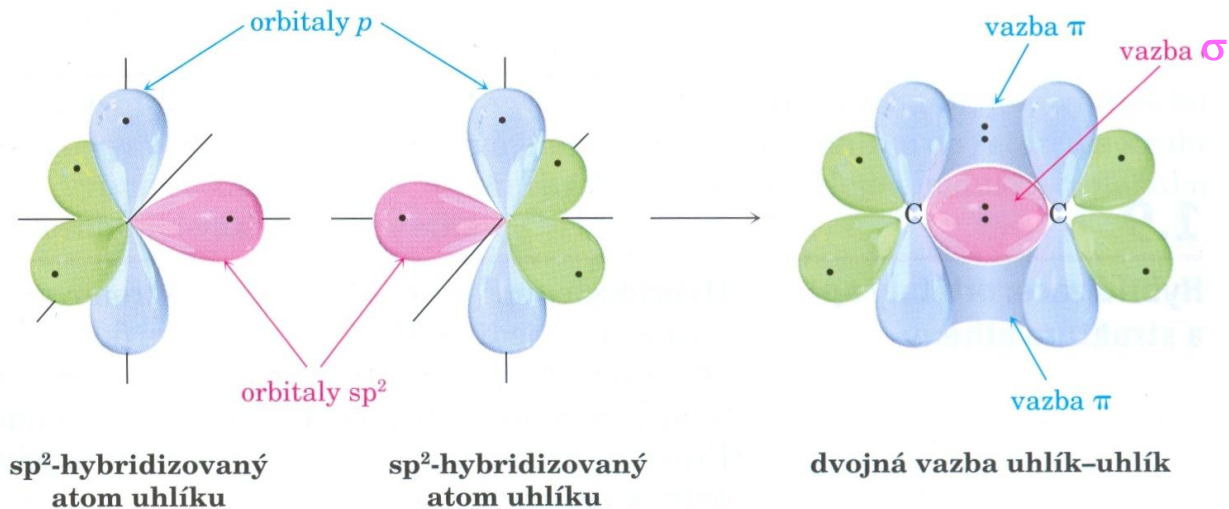

Hybridizace sp^2 – dvojná vazba

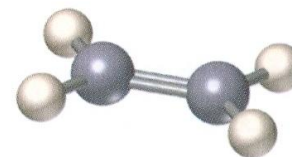
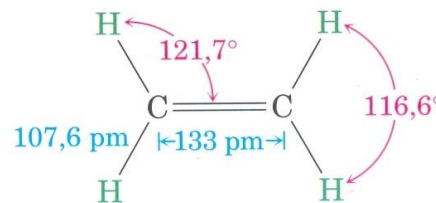
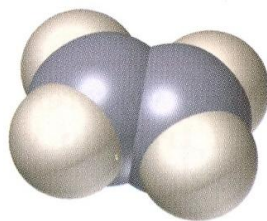
OBR. 1.13 sp^2 -Hybridizovaný uhlík. Tři ekvivalentní sp^2 -hybridní orbitály (zelené) leží v rovině a svírají spolu úhel 120° . Jeden nehybridizovaný p-orbital je na tuto rovinu kolmý

OBR. 1.14 Překryv orbitalů dvou sp^2 -hybridizovaných atomů uhlíku. Jedna vazba dvojně vazby je výsledkem překryvu σ (čelního) dvou sp^2 -hybridizovaných orbitalů (červené) a druhá vazba vzniká překryvem π (bočným) nehybridizovaných p-orbitalů (modré). Oblasti elektronové hustoty vazby p leží na každé straně spojnice jader

OBR. 1.15 Struktura ethenu

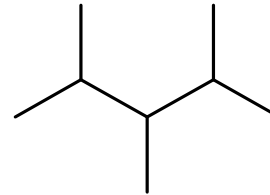
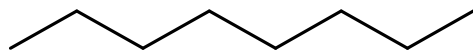

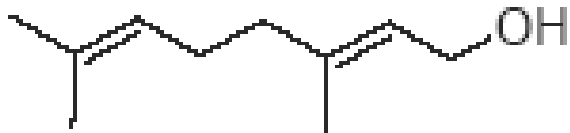
2.14. Klasifikace organických sloučenin podle struktury

Acyklické sloučeniny

Acyklický znamená necyklický. Acyklické sloučeniny obsahují řetězce uhlíků, ale ne kruhy. Řetězce mohou být nerozvětvené a rozvětvené.

Acyklické sloučeniny nacházející se v přírodě

geraniol

(růžový olej)

t.v. 229-230°C

používá se ve voňavkářství

heptan

(nafta)

t.v. 98.4°C

uhlovodík který je součástí benzínu a používá se jako standard pro určování oktanového čísla

2-heptanon

(hřebíčkový olej)

t.v. 151.5°C

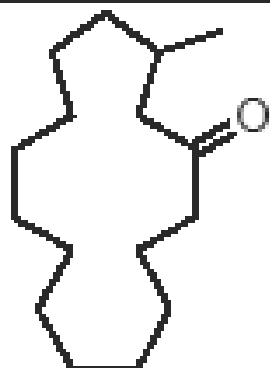
bezbarvá kapalina s ovocnou vůní, je částečně odpovědná za aroma rokfóru

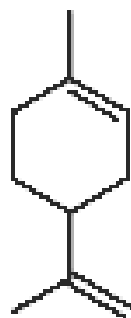
Karbocyklické sloučeniny

Karbocyklické sloučeniny obsahují nejméně jeden kruh složený z atomů uhlíku. Nejmenší karbocyklická sloučenina má tříčlenný kruh a nazývá se cyklopropan.

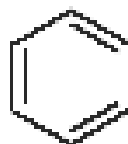
Karbocyklické sloučeniny nacházející se v přírodě

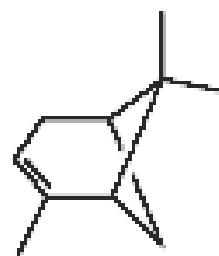
Muskon (pížmo)
t.t. 327-330 °C
používá se ve
voňavkářství

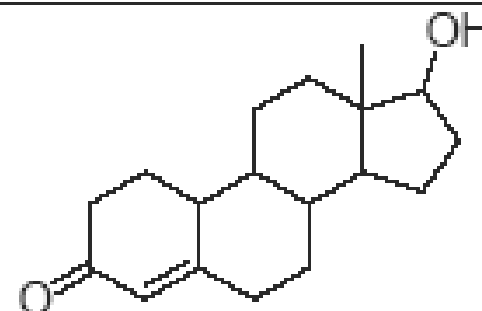
limonen
(citronový olej)
t.v. 178 °C

benzen
(nafta)
t.t. 5 °C,
t.v. 80 °C

α -pinen
(terpentýn)
t.v. 156.2 °C

testosteron
(pohlavní orgány)
t.t. 155°C
samčí pohlavní hormon

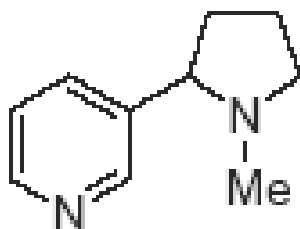
Heterocyklické sloučeniny

Heterocyklické sloučeniny tvoří třetí a největší skupinu organických látek.

V heterocyklických sloučeninách musí být přinejmenším jeden neuhlíkový atom (tzv. heteroatom) přítomný v kruhu.

Heterocyklické sloučeniny nacházející se v přírodě

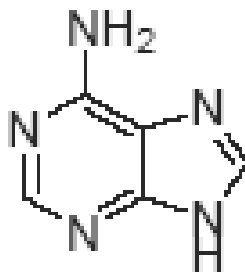
---

nikotin

t.v. 246°C

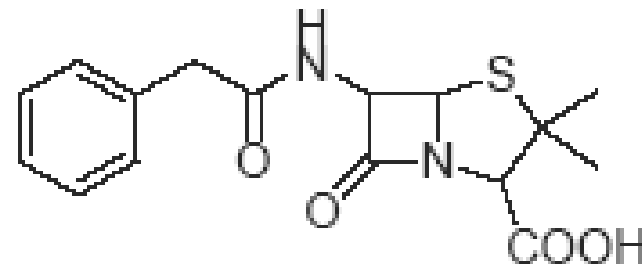
nachází se v tabáku

adenin

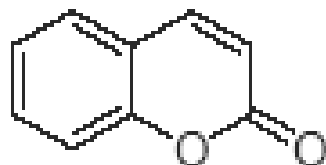
t.t. 360-365°C (rozklad)

jedna ze čtyř
heterocyklických bází DNA

penicilin G

amorfní tuhá látka
antibiotikum

kumarin

t.t. 71°C

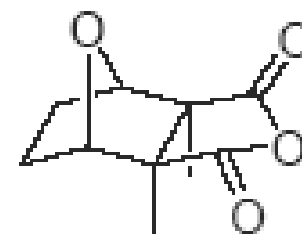
nachází se v travách a má
vůni čerstvě posečeného sena

α-terthienyl

t.t. 92-93°C

nachází se v některých
odrodních měsíčků

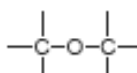

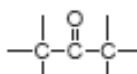

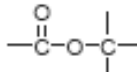

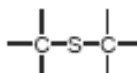
kantaridin

t.t. 218°C

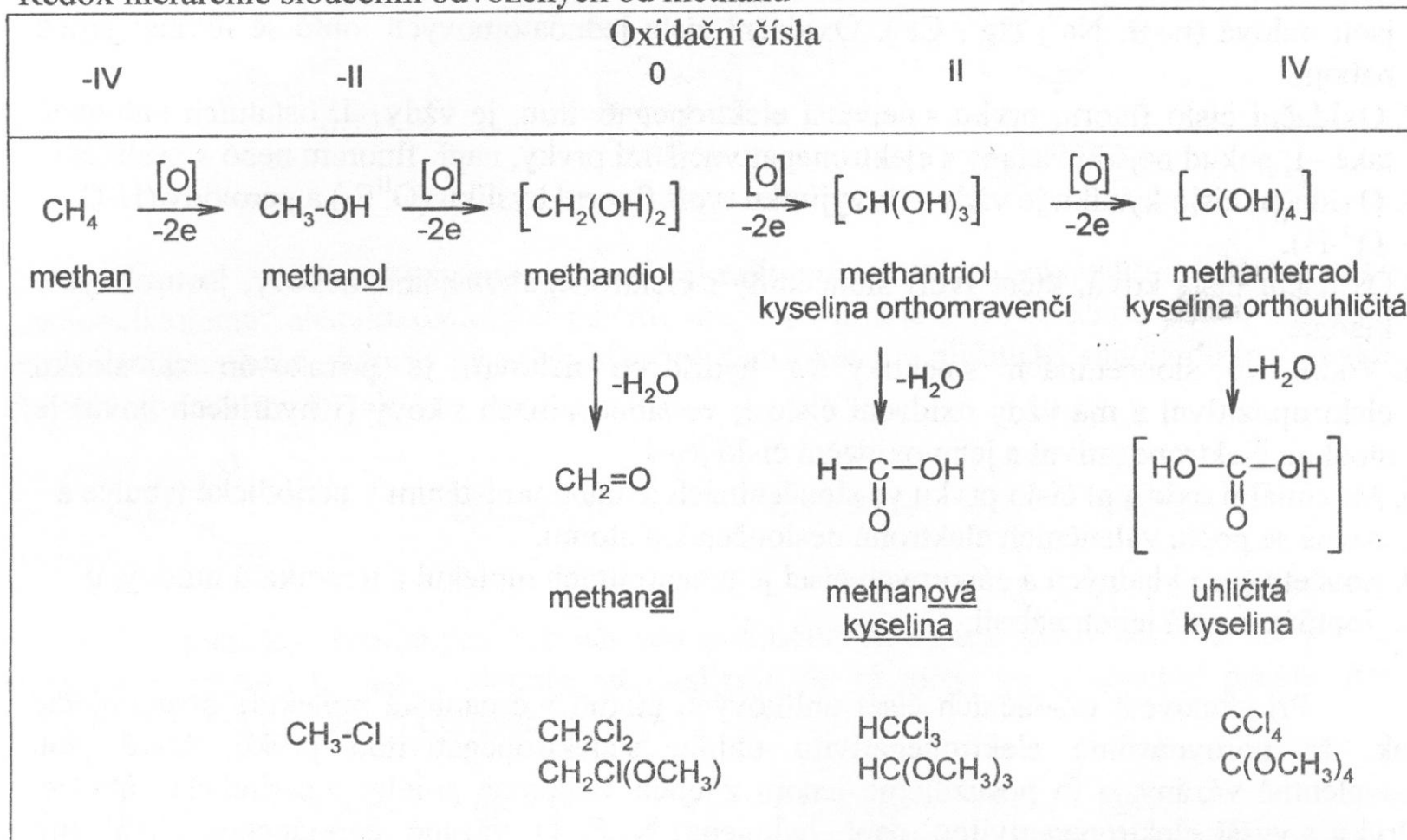
aktivní součást tzv. „španělských
mušek“

2.15. Hlavní funkční skupiny

	Struktura	Klasifikace	Příklad	Název
A. Funkční skupiny, které jsou součástí molekulové kostry				
		alkeny	$\text{H}_2\text{C}=\text{CH}_2$	ethen (ethylen) <i>polymery</i>
	$-\text{C}\equiv\text{C}-$	alkyny	$\text{HC}\equiv\text{CH}$	ethyn (acetylen) <i>sváření</i>
B. Funkční skupiny obsahující O				
C-O vazba		alkoholy	$\text{CH}_3\text{CH}_2-\text{OH}$	ethanol (alkohol) <i>alkoholické nápoje</i>
		ethery	$\text{CH}_3\text{CH}_2-\text{O}-\text{CH}_2\text{CH}_3$	diethylether (ether) <i>anestetikum</i>
C=O		aldehydy	$\text{H}_2\text{C}=\text{O}$	formaldehyd <i>konzervační činidlo</i>
		ketony	$\text{H}_3\text{C}-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}-\text{CH}_3$	aceton <i>rozpuštědlo</i>
C-O a C=O		karboxylové kyseliny	$\text{H}_3\text{C}-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}-\text{OH}$	kyselina octová <i>ocet</i>
		estery	$\text{H}_3\text{C}-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}-\text{OCH}_2\text{CH}_3$	ethylacetát <i>rozpuštědlo</i>
C. Funkční skupiny s N				
C-N vazba		aminy	$\text{CH}_3\text{CH}_2-\text{NH}_2$	ethylamin
C≡N vazba	$-\text{C}\equiv\text{N}$	nitrily	$\text{H}_2\text{C}=\text{CH}-\text{C}\equiv\text{N}$	akrylonitril <i>polymery</i>
D. Funkční skupiny s O a N				
		amidy	$\text{H}_2\text{N}-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}-\text{NH}_2$	močovina <i>hnojivo</i>
E. Funkční skupiny se S				
		thioly	$\text{CH}_3\text{CH}_2-\text{SH}$	methanthiol <i>hnijící zelenina</i>
		thioethery	$(\text{H}_2\text{C}=\text{HCH}_2\text{C})_2-\text{S}$	diallylsulfid <i>česnek, cibule</i>

Redox hierarchie sloučenin odvozených od methanu

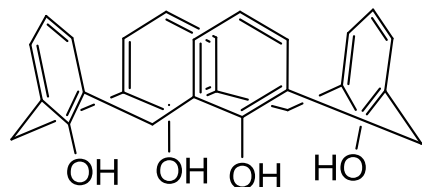

Redox hierarchie organických sloučenin

<p>oxidační čísla</p> $\overset{-II}{R-CH_2}-\overset{-III}{CH_2}-H$	$\overset{-I}{R}-\overset{-II}{CH}=\overset{-II}{CH_2}$ $\overset{0}{R}-\overset{-III}{CH}-\overset{-III}{CH_3}$ $ $ OH $\overset{-II}{R}-\overset{-I}{CH_2}-\overset{-I}{CH_2}-OH$	$\overset{0}{R}-\overset{-I}{C}\equiv\overset{-I}{CH}$ $\overset{II}{R}-\overset{-III}{C}-\overset{-III}{CH_3}$ $ $ O $\overset{-II}{R}-\overset{-I}{CH_2}-\overset{-I}{CH}=\overset{-I}{O}$	$\overset{-II}{R}-\overset{III}{CH_2}-\overset{-I}{C}=\overset{-I}{O}$ $ $ OH
<p>"oxidační stupeň"</p> <p style="text-align: center;">-V</p>	<p style="text-align: center;">-III</p>	<p style="text-align: center;">-I</p>	<p style="text-align: center;">I</p>
<p>R-CH₂-CH₂-Li R-CH₂-CH₂-MgX organokovové sloučeniny</p>	<p>R-CH₂-CH₂-Cl alkylhalogenidy R-CH₂-CH₂-NH₂ alkanaminy R-CH₂-CH₂-NO₂ nitroalkany R-CH₂-CH₂-SO₃H alkansulfonové kyseliny</p>	<p>R-CH₂-CHCl₂ R-CCl₂-CH₃ geminální dihalogenderiváty R-CH₂-CH(Cl)OCH₃ α-halogenethery R-CH₂-CH(OCH₃)₂ acetyly R-CH₂-CH(SCH₃)₂ dithioacetyly R-CH₂-CH=N-CH₃ azomethiny</p>	<p>R-CH₂-CCl₃ geminální trichlormethyl-deriváty R-CH₂-C(OCH₃)₃ orthoestery $R-CH_2-\overset{O}{C}-Y$ funkční deriváty kyselin R-CH₂-C≡N alkannitrily</p>

Principy názvosloví organických sloučenin

- systematické IUPAC
- triviální (močovina, acetylen...)
- semitriviální – kombinace triviálního a systematického

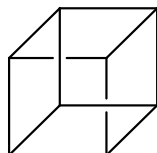

triviální

calix[4]aren

systematický

pentacyklo[19,3.1.1^{3,7}.1^{9,13}.1^{15,19}]oktakosa-1(25),3,5,7(28),9,11,13(27),15,17,19(26),21,23-dodekaen-25,26,27,28-tetraol

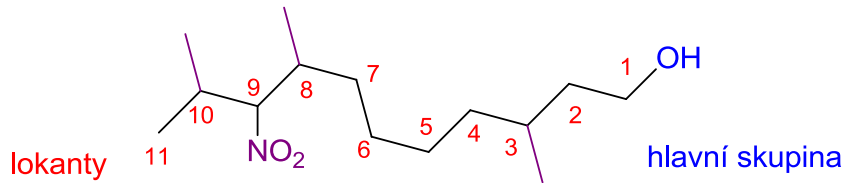
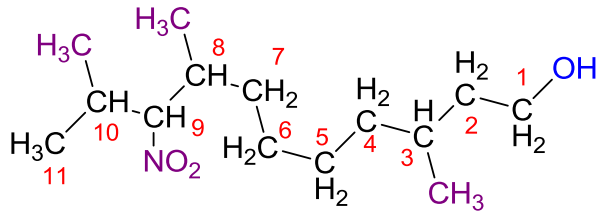
kuban

pentacyklo[4.2.0.0^{2,5}.0^{3,8}.0^{4,7}]oktan

Systematické názvosloví

kmen – nejdelší uhlíkatý řetězec

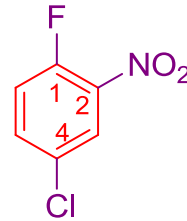

substituenty

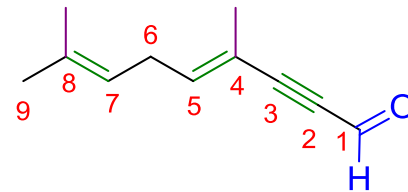
násobící předpony (di-, tri-, tetra-, penta-, hexa-, hepta-, atd.)

3,8,10-trimethyl-9-nitroundekan-1-ol

číslování – co nejnižší čísla lokantů

4-chlor-1-fluor-2-nitrobenzen

E-4,8-dimethyl-nona-4,7-dien-2-yn-1-al

Charakteristické skupiny v substitučním názvosloví podle klesajícího pořadí nadřazenosti pro volbu hlavní skupiny

Charakteristické skupiny	Vzorec	Předpona	Přípona
Kationty	(+)	-onio-	-onium -ium
Karboxylové kyseliny	-COOH -(C)OOH	karboxy-	-karboxylová kyselina -ová kyselina
Sulfonové kyseliny	-SO ₂ -OH -SO ₃ H	sulfo-	-sulfonová kyselina
Anhydridy	-CO-O-CO- -(C)O-O-(C)O-		-karboxanhydrid -anhydrid (anhydrid ...ové kyseliny)
Soli	-COO ⁻ M ⁺ -(C)OO ⁻ M ⁺		(kation)-...-karboxylát (kation)-...-oát (kation)-...-át
Estery	-COOR -(C)OOR	R-oxykarbonyl-	R-...-karboxylát R-...-oát (R-ester ...ové kyseliny)
Halogenidy kyselin	-CO-X -(C)O-X	halogenkarbonyl	-karbonylhalogenid -oylhalogenid (halogenid ...ové kyseliny)
Amidy	-CO-NH ₂ -(C)O-NH ₂	karbamoyl-	-karboxamid -amid (amid ...ové kyseliny)
Nitrily	-C≡N -(C)≡N	kyan-	-karbonyl -nitril, -onitril
Aldehydy	-CHO -(C)HO	formyl- oxo-	-karbaldehyd -al
Ketony	>C=O	oxo-	-on
Alkoholy	-OH	hydroxy-	-ol
Fenoly	-OH	hydroxy-	-ol
Thioly	-SH	sulfanyl-	-thiol
Aminy	-NH ₂	amino-	-amin
Etery	-OR	R-oxy-	
Sulfidy	-SR	R-sulfanyl-	
Halogensloučeniny	-X	halogen-	
Nitrosoučeniny	-NO ₂	nitro-	